

December 2012 – Tillægsnotat til Kogebog for etablering af biogas 2012.

Borgere og biogas

Projektet har været længe undervejs. Planen for biogasanlægget er nu klar til præsentation for borgerne. Kommunen har informeret og taget højde for alle mulige detaljer om projektet. Borgerne skulle være taget i ed. Alligevel møder planerne massiv modstand allerede ved det første borgermøde. Folk er sure eller endnu værre, de vender projektet ryggen – og så er der pludselig lang vej hjem. Projektet skal omformuleres radikalt eller i værste fald skrinlægges.

Historien er ikke enestående, problemstillingen går igen og igen. Historier som denne kan måske undgås, hvis projektet fra starten havde gennemtænkt hele processen og udviklet en målrettet strategi for at skabe lokalt ejerskab ved at involvere befolkningen.

Introduktion

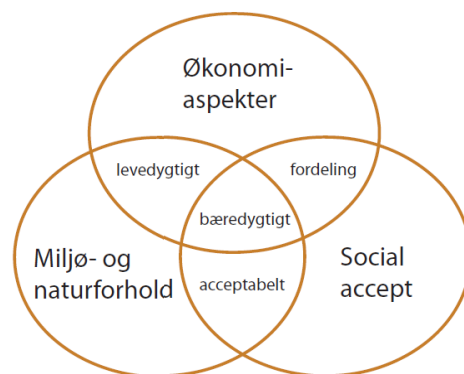
Meget ofte når der bliver tale om at placere et biogasanlæg, en vindmølle, et forbrændingsanlæg eller et rensningsanlæg dukker begrebet NIMBY (Not In My Back Yard) op. Vi (vore folkevalgte politikere) vil gerne have biogassen, men når det kommer til konkret placering kommer der andre ting i spil – herunder en del psykologiske aspekter. Vi vil her forsøge at analysere og vise hvordan man i praksis kan håndtere disse mekanismer og skabe en bedre proces fra ide til virkelighed.

En del af det ukendte, som man kan reagere mod, er fx om min ejendomsværdi vil falde – hvor det er indbygget i lovgivningen om store vindmøller på land, at naboer kan få kompensation. Det er en helt igennem legitim indvending mod et anlæg, hvis ens ejendom falder i værdi. Det er dog ofte meget svært at dokumentere, men en frygt mange naboer kan have.

Tre dimensioner

Man kan betragte biogas gennem tre sæt briller for at vurdere om det er godt eller skidt for (lokal)samfundet.

- Den Miljømæssige Brille, der kan se mange miljømæssige fordele (mindre udslip af klimagasser, mindre forurening af vandmiljø, genbrug af næringsstoffer) og nogle ulemper (trafik, lugt, støj)
- Den Økonomiske Brille der kan se afkast til investorer, lokale jobs, underleverandøropgaver, rammebetingelsernes politiske følsomhed, renteutvikling, kreditudfordringer mv.
- Den Sociale/Etiske Brille, som ser på hvordan samfundet tager ansvar for sit forbrug og produktion af affald, sikrer lokal grøn energi og medansvar for livet lokalt nu og i fremtiden.

Disse tre vinkler på biogas er de tre ben i bæredygtigheden. Biogas skal være økonomisk levedygtigt, miljømæssigt acceptabelt og socialt ansvarligt for at være et godt alternativ lokalt.

Den psykologiske mekanisme

Mange reagerer på noget ukendt eller abstrakt som fx et biogasanlæg ved at blive bange – og så går man naturligt i forsvarsposition. En af mekanismerne er derfor at forsøge at give borgerne en følelse af sammenhæng ved at gøre det ukendte begribeligt, håndterbart og meningsfuldt (jf. Antonovsky), bl.a. ved at inddrage borgere og de lokale interessenter i planlægningsprocessen.

Den vigtigste del af dette er på forskellig vis med forskellige målgrupper at forklare hvad et biogasanlæg er. Det skal helst forklares og illustreres af en 'neutral' person/organisation, der ikke har konkrete lokale interesser i biogasanlægget. Hvor stort er det, hvor 'farligt' er det, hvor meget ekstra tung trafik vil det kunne give, hvor mange jobs giver det, hvad er miljøeffekten, lugter det, osv.

Mange vil bedst kunne forestille sig et biogasanlæg ved at besøge et tilsvarende anlæg – og der få lov at 'sparke dæk' og snakke med en driftsleder, en chauffør og måske en nabo, der kender naboskabet. Man skal forsøge at gøre lugt, klimagasser og bedre næringsstoffordeling håndgribelige for menigmand.

Eksempel på **Begribelighed** af lugthåndtering på et biogasanlæg:

Forklar i detaljer, hvordan en renvasket gyllebil kommer til biogasanlægget fra en eller flere landmænd med 30 tons gylle. Regn ud hvor mange læs der skal køre om dagen og sammenlign det med hvor mange tilsvarende lastbiler, der kører på vejen. Chaufføren lukker porten op, kører ind i en lukket hal med udsugning og undertryk. Den udsugede luft går i luftreanseanlægget.

Inde i hallen pumpes den friske gylle på lager og bilen suges fuld igen af afgasset gylle. Porten åbnes, den fyldte bil kører ud og porten lukker igen. Den afgassede gylle med høj gødningsværdi køres til landmandens gyllelagertank, hvorfra det anvendes som værdifuld gødning til marken især om foråret, hvor afgrøderne kan optage næringen.

Der kan naturligvis komme små udslip af lugt, når porten åbnes og lukkes, men langt det meste lugt suges gennem luftreanseanlægget ved daglig drift.

Jo mere begribeligt/håndgribeligt man kan forklare biogasanlæggets betydning i det daglige liv, jo bedre kan en mulig nabo håndtere det og måske se meningen med at det skal ligge netop her. Det er vigtigt at fortælle hvorfor biogas giver god mening lige bestemt her (mange husdyr, naturgasnet, billig varme, jobs osv). Man bør forsøge at skabe begejstring og lokalpatriotisk stolthed over den grønne energi og det lokale bidrag til et bæredygtigt samfund.

Biogassekretariatet kalder dette for ejerskab – man skal lokalt kunne begribe og se meningen med biogassen.

Vejen mod biogas

Vi har herhjemme eksempler på at det kan tage 10 år eller mere at få etableret et biogasanlæg. Det er meget lang tid for såvel investorer som mulige naboer at leve i usikkerhed og forudsætningerne kan nå at ændres undervejs. Placeringsdiskussioner skal ikke afgøres meget hurtigt, men omvendt har alle interesse i at det ikke tager for lang tid.

I den danske planlægning af alle tekniske anlæg er der en række skridt i planloven der skal tages for at involvere borgerne i forløbet (se Kogebog for etablering af biogas 2012). Der er altså en række formelle krav til borgerinddragelse, men dertil kan anbefales en række yderligere frivillige og uformelle muligheder for at udvikle følelsen af lokalt ejerskab.

Det er centralt at borgerne/naboer ikke oplever det som en skue-proces, hvor tingene er aftalt eller besluttet på forhånd. Hvis det bliver opfattelsen eller er virkeligheden, går der meget ofte 'dem og os' i processen, og der udvikles konflikter og modstand på et splitsekund.

Timing af dialog kan være afgørende for at få en sund og konstruktiv kommunikation (se fx biogassekretariatets hjemmeside) og det anbefales, at man går længere end den lov-fastsatte dialog med borgerne for at etablere et ejerskab. Fx kan det anbefales at inddrage lokale interesseorganisationer (Danmarks naturfredningsforening, lokalråd/landsbyråd, beboerforening mv.) i en dialog med deres lokale viden og indsigt, før der meldes noget ud i den lokale presse.

Der er mange eksperter med specialviden der skal inddrages for at finde den bedste placering. Myndighedsbehandlingen foregår i kommunerne, som igen kan trække på Naturstyrelsens Biogassekretariat (Rejseholdet). Rejseholdet kan sammen med kommunens planlæggere analysere al den viden, der findes digitalt om landskaber, miljø, beboelser, infrastruktur osv. Derved findes nogle bedst egnede placeringer som den lokale kommune skal fremlægge for borgere og politikere. Politikerne skal så endeligt udpege de bedste placeringer og offentliggøre dem i kommuneplan 2013.

Borgermøder

I efteråret 2012 har de fleste danske kommuner arbejdet med at finde gode lokaliteter til biogas, som krævet i aftalen om Grøn Vækst i 2009.

Biogassekretariatet beskriver en række ideer og cases til inspiration omkring inddragelse af borgerne. Man kan anbefale en kortlægning af interessenter, dialog via nettet, kommunikationsplan, borgermøder med grundig forberedelse og en professionel mødeleder. Forventningerne skal afstemmes, der skal være god tid, man kan med held bruge små grupper, nogle skal have tid til at se på kort/diagrammer osv. Der skal være eksperter og lokalpolitikere til stede der kan svare på spørgsmål.

Case: Borgermøder i Randers

Randers kommune har i efteråret 2012 gennemført en proces, hvor det første borgermøde præsenterede tre mulige placeringer af biogasanlæg, ud fra kommunens objektive vurdering af hvor mange mennesker der blev påvirket af et anlæg, miljøkriterier osv. For én af de tre placeringer havde borgerne i landsbyen organiseret en folkelig modstand og mødte op med 400 underskrifter på, at biogasanlægget ikke skal ligge 'hos os'. De to andre mulige placeringer havde ikke nogen organiseret modstand.

På mødet blev foreslået en fjerde placering, som embedsmændene ikke havde taget med i første omgang fordi der lå en bolig for tæt på. Politikerne besluttede at afholde endnu et borgermøde om den mulige placering, hvor det viste sig at den omtalte bolig evt. kunne rømmes, hvis det blev aktuelt at placere biogas der. Politikerne har nu udvalgt denne placering til kommuneplanen 2013, om end der pt. ikke har meldt sig interesserede investorer.

Case: Borgermøde i Kjellerup

Silkeborg Kommune indkaldte til såkaldt forhøring omkring placering af biogas og vindmøller. Lokalrådet i Kjellerup havde gennem et par år kæmpet mod, at der skulle placeres et affaldsforbrændingsanlæg på en

velegnet industrigrund i udkanten af byen – og denne placering var i stedet i spil til biogas ifølge udvalgsformanden.

Borgermødet tiltrak 100 deltagere, hvor der blev udtrykt bekymring om især trafikale spørgsmål, men der var god tid til debat med eksperter, folkevalgte, landmænd osv. På mødet deltog mulige investorer i form af lokale landmænd. Lokalrådet var som udgangspunkt positivt stemt og der forventes i januar 2013 at blive peget på Kjellerup-området, som en mulig placering for et biogasanlæg.

Diskussionen afspejlede at politikere og embedsværket skal tænke sig grundigt om, men at biogas måske opfattes mindre problematisk sammenlignet med affaldsforbrænding.

En række interessenters **gode råd om borgerinvolvering og ejerskab** kan sammenfattes:

1. Åbenhed, rettidig og saglig information – spørg borgerne om deres input – lav ikke en skueproces
2. Hold flere borgermøder, så alle aspekter bliver vendt, forbered møder grundigt. Inddrag lokalpolitikere og neutrale eksperter, brug ekstern mødeleder.
3. Arranger besøg på eksisterende biogasanlæg
4. Inddrag organiserede interessenter (foreninger, lokalråd osv.)
5. Giv evt. naboer adgang til ejerskab /ejerandele
6. Giv evt. naboer eller foreninger og lokalråd plads i bestyrelse/repræsentantskab
7. Giv naboer adgang til åben information – udsend debatoplæg før borgermøder – og fortsæt med god kommunikation underetablering og drift af anlæg.

Konklusion

Fælled (historisk set et fælles græsningsareal, som hører til landsbyfællesskabet) betegner i denne sammenhæng vore fælles ressourcer – land, hav, luft osv. Der er derfra vi får opfyldt vore basale behov til mad, energi, tøj, osv.

Vi har alle et ansvar for de ressourcer vi forbruger og den påvirkning det har på fælled. Kødspisere er grunden til at der produceres gylle, bilejere at der brændes fossile brændsler, alle forbrugere producerer madaffald og spildevand.

Kun i fællesskab kan vi finde de ansvarlige løsninger på de store udfordringer, så der er en verden uden væsentlig forringede muligheder for de kommende generationer.

Fælledskaber er kombinationen af fælled og fællesskabet, som på Samsø har vist vejen frem mod mere borgerinvolvering i at producere energi. Den samme tanke skal være til inspiration for andre lokalsamfund til energiforsyning og affaldshåndtering gennem biogasanlæg.

Yderligere læsning/inspiration

Tybirk, K. 2012. Kogebog for etablering af biogas 2012:

http://www.inbiom.dk/dk/viden/biomasse/kogebog_for_etablering_af_biogasanlaeg_2012.htm

Biogassekretariatets portal om borgerinddragelse

http://www.naturstyrelsen.dk/Planlaegning/Planlaegning_i_det_aabne_land/Biogasrejseholdet/Borgerinddragelse/

Manual for borgerinddragelse – under udvikling i projekt Implement - <http://peopleandbiogas.com/>

Hermansen, S. og Nørretranders, T. 2011. Fælledskab. Samsø Energiakademi.